

HANDLEIDING OPNEMEN (DEELS) ANONIEME AANGIFTE / VERKLARING (versie 10-06-2010)

Categorie	:	Overig
Afzender	:	College van procureurs-generaal
Adressaat	:	Hoofden van de parketten
Registratienummer	:	
Datum vaststelling	:	5 juli 2010
Datum inwerkingtreding	:	1 augustus 2010
Geldigheidsduur	:	31 juli 2014
Vervallen	:	Handleiding opnemen (deels) anonieme aangifte/verklaring (2006H001)
Wetsbepalingen	:	art. 190 en 226a WvSv
Relevante beleidsregels	:	-
Jurisprudentie	:	-
Bijlage(n)	:	-

ACHTERGROND

Voor het bestrijden van agressie en geweld is een hoge aangiftebereidheid van belang. Soms zijn slachtoffers van dit soort delicten alleen bereid om aangifte te doen, dan wel een verklaring af te leggen als hun identiteit of persoonlijke gegevens niet bekend wordt bij de verdachte(n). Het doel van anonimiteit in het strafproces is slachtoffers en getuigen die vrezen voor represailles (beter) te beschermen.

Gelet op groeiende omvang van agressie en geweld in de samenleving heeft de Minister van Justitie op 25 februari 2010 aan de Tweede Kamer de toezegging gedaan dat de wettelijke mogelijkheden om de identiteit van het slachtoffer af te schermen beter worden benut. Daarnaast heeft hij aan het Openbaar Ministerie (OM) en de politie het verzoek gedaan om de mogelijkheden hiertoe nader uit te werken.

In veel gevallen zal aan de hiervoor geschetste problematiek tegemoet gekomen kunnen worden door domicilie te kiezen op bijvoorbeeld het adres van de werkgever, bij slachtofferloketten of op het politiebureau. In de Eenduidige Landelijke Afspraken voor de aanpak van agressie en geweld tegen functionarissen met een publieke taak die OM, Politie, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Justitie gezamenlijk hebben opgesteld is inmiddels vastgelegd dat in dergelijke gevallen altijd domiciliekeuze wordt aangeboden door de politie.

Voor de bewijsvoering is het van belang over toetsbare verklaringen te beschikken, verklaringen op naam voldoen hier eerder aan dan anonieme verklaringen. Derhalve zal niet altijd zonder meer (beperkte) anonimiteit worden aangeboden. Indien hiervoor gegronde redenen zijn kan het in geval van agressie en geweld aangewezen zijn om toch (beperkte) anonimiteit te verlenen.

Voor alle duidelijkheid zij hier opgemerkt dat deze handleiding zich richt tot medewerkers van het OM en opsporingsambtenaren, waardoor de mogelijkheden die de verdediging heeft (zoals bijv. de anonieme getuige à discharge) en die de rechter-commissaris ten dienste staan (ambtshalve of op vordering van het OM of op verzoek van de verdediging beslissen tot het verlenen van anonimiteit of status van bedreigde getuige) niet uitgebreid in deze handleiding aan de orde komen. Een (beperkte) vorm van anonimiteit in het strafproces moet ten goede komen aan de waarheidsvinding en mag niet afdoen aan het recht op een eerlijk proces van de verdachte.

SAMENVATTING

In deze handleiding wordt aangegeven welke mogelijkheden het Wetboek van Strafvordering biedt met betrekking tot het opnemen van aangiftes en/of verklaringen van personen die aangeven dat zij (gedeeltelijke) afscherming van hun persoonsgegevens wensen.

1. Begrippenkader

In deze handleiding worden de gebruikte begrippen melder, aangever en getuige als volgt gedefinieerd.

Melder: is geen juridisch begrip, wordt gebruikt om iemand aan te duiden die (al dan niet anoniem) een telefonisch contact heeft met de politie, dat hij/zij wetenschap heeft van een strafbaar feit. Een dergelijke melding levert geen aangifte of getuigenverklaring op, doch kan wel als sturingsinformatie door de politie gebruikt worden.

Aangever: degene die kennis draagt van een strafbaar feit en daarvan aangifte doet bij de politie (art. 161 Sv)

Getuige: iemand die omtrent een strafbaar feit door de politie, de officier van justitie (OvJ)/advocaat-generaal (AG), de rechter-commissaris (RC)/raadsheer-commissaris (RHC) of de rechter/raadsheer ter terechtzitting in het kader van respectievelijk een opsporingsonderzoek, een gerechtelijk vooronderzoek of een onderzoek ter terechtzitting wordt gehoord.

N.B. De CIE-informant blijft in deze handleiding buiten beschouwing omdat daarvoor aparte regelgeving bestaat.

2. Wanneer opnemen van een (partieel) anonieme aangifte/verklaring?

Indien zich een persoon bij de politie meldt die aangeeft alleen te willen verklaren indien anonimiteit gegarandeerd is, dient allereerst nagegaan te worden waardoor de wens tot anonimiteit wordt ingegeven. Het is van groot belang eerst duidelijk te krijgen of sprake is van gegronde redenen voor overlast of belemmering in de uitoefening van zijn beroep door handelen van de (zijde van) de verdachte bij de getuige/aangever. Goede voorlichting door degene die de verklaring opneemt, speelt hier een belangrijke rol.

Aspecten die verder een rol kunnen spelen bij het beoordelen of de getuige/aangever gegronde redenen heeft om te vrezen voor overlast of belemmering in de uitoefening van zijn beroep zijn:

- de aard en ernst van het delict in casu;
- aantal getuigen;
- de (eventuele) relatie getuige/aangever en verdachte;
- de antecedenten van de verdachte (indien bekend);
- de omstandigheden in de privésfeer van de getuige/aangever.

Afhankelijk van de uitkomst van deze beoordeling kan het wenselijk geacht worden dat (een bepaalde mate van) afscherming van identiteit aan de getuige/aangever wordt geboden.

De politie dient zich te realiseren dat het niet mogelijk is om zelfstandig toezeggingen aan getuigen/aangevers te doen omtrent afscherming van de identiteit. In alle gevallen, met uitzondering van het domicilie kiezen, zal overleg met de officier van justitie (OvJ) noodzakelijk zijn.

De OvJ dient zich te realiseren dat de afscherming van de identiteit, met uitzondering van het domicilie kiezen, alleen mogelijk is na toewijzing van de vordering ex artikel 190, lid 2, WvSv door de RC.

Zowel politie als OM dient zich te realiseren dat in een aantal gevallen het door de positie van de getuige/aangever op voorhand al onmogelijk is om bepaalde afscherming te bieden, bijvoorbeeld bij getuigen/aangevers uit de (naaste) omgeving van de verdachte.

3. Bestaande mogelijkheden (deels) anonieme aangifte/verklaring

3.1 Domicilie kiezen

De getuige/aangever kan in plaats van het opgeven van zijn werkelijke woon- of verblijfplaats domicilie kiezen bijvoorbeeld op het adres van het politiebureau waar de verklaring c.q. aangifte opgenomen wordt, het slachtofferloket of bij de werkgever. Hiervoor zijn geen extra maatregelen noodzakelijk.

De delicten waarvoor domicilie gekozen kan worden, zijn niet beperkt, maar in het bijzonder wordt hierbij gedacht aan agressie en geweld tegen het slachtoffer. Daarnaast kunnen omgevingsfactoren hierbij een

belangrijke rol spelen. In gevallen van agressie of geweld tegen functionarissen met een publieke taak, zoals hulpverleners, toezichthouders en dienstverleners, zal de politie altijd domiciliekeuze aanbieden.

Domiciliekeuze is de minst vergaande vorm van het bieden van enige vorm van anonimiteit. De politie kan deze vorm van anonimiteit zelfstandig aanbieden. De mogelijkheid beschermt de privacy van de getuige/aangever en doet daarnaast geen afbreuk aan verdedigingsrechten.

De getuige/aangever is echter wel bij naam bekend en kan nog steeds opgeroepen worden om bij de RC/RHC en/of ter terechtzitting een verklaring af te leggen.

Van de politie zal een extra inspanning worden gevraagd om in te staan voor de uitreiking van de oproeping of dagvaarding aan de getuige/aangever in voorkomende gevallen. Deze verantwoordelijkheid van de politie geldt in het gehele opsporings- en vervolgingstraject en kan zich derhalve over een langere periode (mogelijk jaren) uitstrekken.

3.2 Beperkt anonieme getuige

Een getuige/aangever kan op grond van art. 190 lid 2 Sv aangemerkt worden als een beperkt anonieme getuige. Hiervoor is een aparte vordering van de officier van justitie bij de RC nodig. Beseft dient te worden dat in dit artikel gesproken wordt over de getuige die door de RC gehoord wordt. Het feit dat een vordering van de OvJ noodzakelijk is en dat de RC beslist, geeft al aan dat de politie die de verklaring/aangifte opneemt hier niet ter plaatse over kan beslissen. Er zal altijd overleg met de OvJ noodzakelijk zijn, en dan nog dient de beslissing van de RC afgewacht te worden alvorens een getuige/aangever toegezegd kan worden dat een deel van zijn identiteit afgeschermd zal worden.

De delicten waar deze vorm van anonimiteit kan worden geboden, zijn niet wettelijk beperkt tot bepaalde categorieën. De RC zal in zijn beslissing afwegen of er een gegronde vermoeden bestaat dat de getuige door het afleggen van zijn verklaring overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn beroep zal worden belemmerd.

Deze vorm van aanbieden van enige anonimiteit gaat verder dan het domicile kiezen zoals onder 3.1 genoemd is. Ook hier dient echter steeds duidelijk gemaakt te worden dat een getuige/aangever die conform deze procedure is aangemerkt als een beperkt anonieme getuige, nog steeds opgeroepen kan worden om ter terechtzitting een verklaring af te leggen. Als de rechter het wenselijk acht om tijdens de zitting de beperkt anonieme getuige te horen, dan kan dit bijvoorbeeld door middel van videoconferentie of telehoren en/of met vermomming (valse snorren, baarden en pruiken) of stemvervorming, waardoor de getuige minder snel herkenbaar is. Op grond van artikel 187d, eerste lid, Wetboek van Strafvordering heeft de rechter-commissaris bovendien de mogelijkheid op verzoek van de getuige of van de officier van justitie te beletten dat bepaalde vragen worden beantwoord, indien de getuige door het openbaar maken van dit gegeven ernstige overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn ambt of beroep ernstig zal worden bemoeilijkt. Op grond van deze bepaling behoeven gegevens van de getuige niet in de processtukken te worden vastgelegd. Dit artikel bevat geen drempel met betrekking tot ernst of aard van de feiten.

3.3 Bedreigde getuige

Voor iemand uit de (naaste) omgeving van de verdachte blijft het echter moeilijk om op deze manier anoniem te blijven.

De getuige/aangever kan op grond van art. 226a Sv aangemerkt worden als een bedreigde getuige (hiervoor is een beslissing van de RC noodzakelijk).

Teneinde deze vorm van anonimiteit te verkrijgen moet de OvJ een vordering, dan wel de getuige/aangever een verzoek, bij de RC indienen. Ook hier geldt dat de status van bedreigde getuige alleen verleend kan worden door de RC. De politie die de verklaring/aangifte opneemt, kan hier ter plaatse dus niet over beslissen. Er zal altijd overleg met de OvJ noodzakelijk zijn.

Het is van groot belang zich te realiseren dat deze optie slechts mogelijk is indien het een getuige/aangever betreft van een ernstig strafbaar feit. Hierbij dient gedacht te worden aan levensdelicten, georganiseerde vormen van criminaliteit en zware geweldsdelicten (art. 226a-f juncto 344a, eerste en tweede lid, Wetboek van Strafvordering). Als de getuige/aangever al op een of andere manier in het dossier voorkomt, kan hij in geen

geval meer de status van bedreigde getuige krijgen. Ook als de getuige/aangever op enigerlei wijze in de omgeving van de verdachte verkeert, wordt het vrijwel onmogelijk om de identiteit van de getuige geheim te houden.

Is de status van bedreigde getuige eenmaal door de RC definitief verleend, dan is deze onherroepelijk. Een belangrijk gevolg van de erkenning als bedreigde getuige is dat deze niet op de openbare terechtzitting behoeft te verschijnen.

Bij de bedreigde getuige, maar ook bij de beperkt anonieme getuige, is het bijzonder van belang dat het recht van de verdachte op een eerlijk proces niet wordt geschonden. De verdediging moet in de gelegenheid worden gesteld belastende verklaringen te betwisten. Hieraan kan worden tegemoetgekomen door de advocaat van de verdachte de mogelijkheid te bieden voorafgaand aan de zitting na een opdracht daartoe van de rechtbank de beperkt anonieme of bedreigde getuige te horen bij de rechter-commissaris. In aanwezigheid van de rechter-commissaris kan dan de verklaring worden getoetst, hetgeen voorkomt dat zaken stuklopen of de anonimiteit tijdens de terechtzitting wordt opgeheven.